

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางปฏิบัติการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ 6 ข้อ ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
2. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
3. แนวทางปฏิบัติการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ของหน่วยงานและนักวิชาการ
4. แนวทางปฏิบัติการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. สรุปแนวคิด หลักการ ที่นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

1.1 ความหมายของการระดมทรัพยากร

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 503) ได้ให้ความหมายของ การระดมทรัพยากร หมายถึง เงินตรา สมบัติพิสดาน วัสดุมีรูปร่าง สิ่งที่มีค่าว่ามีคุณค่าอาจไม่มีรูปร่างก็ได้ เช่น ปัญญาเป็นทรัพย์ สิ่งทั้งปวงอันเป็นทรัพย์

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 29) ได้ให้ความหมายของ การระดมทรัพยากร หมายถึง งบลงทุน ได้แก่ ที่ดิน อาคาร และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ รวมทั้งครุภัณฑ์พื้นฐานที่จำเป็น ผู้เป็นเจ้าของสถานศึกษาจะเป็นผู้รับผิดชอบงบประมาณส่วนนี้ ไม่ว่าจะเจ้าของจะเป็นรัฐ เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือสถาบันศาสนา งบดำเนินการ ได้แก่ เงินเดือนครู และบุคลากรทางการศึกษา ค่าเล่าเรียน และค่าสาธารณูปโภค รัฐจะรับผิดชอบโดยคำนวณค่าใช้จ่ายต่อนักเรียน 1 คนต่อปี ค่าใช้จ่ายส่วนนี้จะแตกต่างกันตามระดับ และประเภทของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะนักเรียนสังกัดสถานศึกษาใด ค่าใช้จ่ายส่วนนี้จะอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐ และงบค่าใช้จ่ายส่วนตัว ซึ่งได้แก่ ค่าอาหาร เสื้อผ้า พาหนะแบบเรียน เครื่องเขียน และอุปกรณ์ รัฐจะรับผิดชอบ ค่าใช้จ่าย ส่วนนี้เฉพาะผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส

วินัย อยู่เจริญ (2537 : 15) ได้กล่าวไว้ว่า ทรัพยากรท้องถิ่น หมายถึง ทรัพยากรมนุษย์ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัด การศึกษา

สุชาติพิศ งามนิล (2538 : 51) ได้กล่าวไว้ว่า ทรัพยากรท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือชุมชนที่โรงเรียนนั้น ๆ ตั้งอยู่ ซึ่งครูหรือนักเรียนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาได้

สุภาภรณ์ ใจสุข (2538 : 7) ได้กล่าวไว้ว่า ทรัพยากรท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในท้องถิ่น หรือชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ ซึ่งครูและนักเรียนสามารถนำกิจกรรมและสถานที่ต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี

อำนาจ สุขสุเสียง (2539 : 14) ได้กล่าวไว้ว่า ทรัพยากรท้องถิ่น หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็น บุคคล สถานที่ วัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น สิ่งที่อยู่ตามธรรมชาติหรือกิจกรรมในท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540 : 12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึงปัจจัยนำเข้า และปัจจัยกระบวนการในการแปรเปลี่ยนปัจจัยนำเข้านั้นให้บังเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล พิจารณาในแง่ทรัพยากรทางการศึกษา จึงไม่จำกัดอยู่เฉพาะงบประมาณทางด้านการศึกษา หากรวมถึงการจัดการที่มีประสิทธิภาพความสามารถในการดึงและระดมสรรพกำลังในสังคมเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมเกื้อหนุนการศึกษาในรูปแบบลักษณะต่าง ๆ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นเม็ดเงินหรืออุปกรณ์ หรือเวลา ที่จัดเป็นการให้โอกาสทางการศึกษา ทั้งในแง่ของการสละเวลามาให้บริการทางการศึกษาจากบุคคลภายนอกในสังคมที่มีใช้ ครู อาจารย์ประจำ นอกจากนั้นทรัพยากรทางการศึกษายังหมายถึงรวม ทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการให้บริการทางการศึกษา ตลอดจนคลื่นวิทยุ โทรทัศน์ ดาวเทียม อินเทอร์เน็ตที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาด้วย

วสันต์ พุทธโส (2541 : 5) ได้กล่าวไว้ว่า ทรัพยากรท้องถิ่น หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ตลอดจนบุคลากรในท้องถิ่นที่มีประโยชน์และเอื้อต่อการเรียนการสอน

อุทัยวรรณ จริงจิตร (2542 : 29) กล่าวไว้ว่า ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งมีชีวิตทุกประเภทและสิ่งที่ไม่มีชีวิตที่ฝังอยู่ใต้ผิวโลกและบนพื้นดิน แต่ความหมายที่พิจารณาตามสภาพของผู้ใช้แล้วจะเลือกเฉพาะสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษย์ในรูปแบบที่เราสามารถจะประยุกต์ให้เข้ากับสภาพเทคโนโลยีเศรษฐศาสตร์และสังคมที่เป็นอยู่ได้ ในขบวนการสิ่งมีชีวิตนั้น

มนุษย์จัดว่าเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุด ทั้งนี้เพราะมนุษย์เป็นผู้ที่จะนำเอาทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์

ถ้าไม่มีมนุษย์ทรัพยากรอื่น ๆ ก็ไม่มีความหมายอย่างใด

กฤษณา สว่างแสง (2542 : 12) ได้กล่าวไว้ว่า ทรัพยากรท้องถิ่น หมายถึง บุคคล สถานที่และวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น สิ่งที่อยู่ตามธรรมชาติและกิจกรรมต่าง ๆ ในท้องถิ่น

พนิจดา วีระชาติ (2542 : 35) ได้ให้ความหมายของ การระดมทรัพยากร หมายถึง คน วัสดุสิ่งของ เงิน และการจัดการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 20) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทรัพยากรทางการศึกษา ซึ่งใช้วิเคราะห์การเงินและการลงทุนการศึกษา หมายถึง ทรัพยากรที่มีใช้เงิน และทรัพยากรทางการเงินในความหมายแรก ทรัพยากรที่มีใช้เงินครอบคลุมปัจจัยการผลิตหลัก ๆ คือ ที่ดิน แรงงาน ทุนและการประกอบการ ตามนัยนี้ ทรัพยากรทางการศึกษา จึงรวมถึงบุคลากร ที่ดิน อาคารสิ่งก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนและการผสมผสานการใช้ปัจจัยต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การวิเคราะห์ทรัพยากรทางการศึกษาในมุมมองข้างนี้จึงมักมุ่งเน้นไปที่ ทรัพยากรที่มีใช้การเงิน เช่น ครู และที่ดินเพื่อการศึกษาเป็นต้น

คณัย เทียนพุก (2545 : 67) ได้ให้ความหมายของการระดมทรัพยากร หมายถึง ทรัพยากรแข็ง เช่น วัสดุอุปกรณ์ เงินทุน คอมพิวเตอร์ ทรัพยากรอ่อน เช่น พนักงาน ผู้บริหาร ประสิทธิภาพ การฝึกอบรมต่าง ๆ

ศุภร บุญราช (2544 : 10) ได้ให้ความหมายของ การระดมทรัพยากร หมายถึง การรวบรวม การแสวงหาทรัพยากรในชุมชน มาเพื่อใช้ในการจัดการศึกษา ซึ่งทรัพยากรในชุมชน ได้แก่ สิ่ง ที่ นำมาใช้ในสถานศึกษาทั้งหมดทั้งในรูปแบบของ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรตามธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรทางสังคม และทรัพยากรทางการเงิน

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545 : 99) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทรัพยากรทางการศึกษา มีความหมายครอบคลุมถึงทรัพยากร ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงินที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษารวมถึงครู บุคลากรทางการศึกษา สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ดินอาคารสถานที่ และเวลาที่บุคคลในสังคมสละให้การศึกษาด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2546 : 46) ได้ให้ความหมายของการระดมทรัพยากร หมายถึง ทุกสิ่งที่ทำให้การดำเนินงานขององค์กร หรือหน่วยงานบรรลุวัตถุประสงค์ เช่น ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรการเงิน และทรัพยากรข้อมูลสนเทศ

กู๊ด (Good. 1973 : 185) ได้กล่าวไว้ว่า แหล่งทรัพยากรท้องถิ่น หมายถึง สถาบัน องค์กรต่าง ๆ บุคคล ซึ่งมีความสามารถในท้องถิ่น วัตถุที่มีอิทธิพลต่อนักเรียนโดยตรง หรือโดยอ้อม

นิโคล (Nichols. 1971 : 185) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ทรัพยากรท้องถิ่น สำหรับโรงเรียนนั้นประกอบด้วยประชาชน สถานที่ต่าง ๆ และกิจกรรมทั้งหลายที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน

ให้นักเรียนเป็นคนดี

บลาวน์ และออร์เทอร์ (Brown and others. 1983 : 35) ได้ให้ความหมายของ การระดมทรัพยากร หมายถึง บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก

สรุปได้ว่า การระดมทรัพยากร หมายถึง การนำมาหรือจัดหาด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่าง ครอบคลุม ให้ได้มาซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ที่สามารถนำมาสนับสนุน ทำให้การจัดการศึกษา ของ สถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ และมีคุณภาพ ครอบคลุมทั้งที่เป็นตัวเงิน บุคลากรเทคโนโลยี ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น การบริหารจัดการ และให้ผลอย่างคุ้มค่า

1.2 ความหมายของการลงทุน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2539 : 11) ได้ให้ความหมายของการลงทุน หมายถึง การนำเงินสดหรือทรัพย์สิน สินค้าหรือบริการอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่นำมาใช้สนองความต้องการในปัจจุบัน แต่กลับไปใช้เพื่อผลิตสินค้าประเภททุน (โรงงาน, เครื่องจักร ฯลฯ) เพื่อนำไปใช้ผลิตสินค้าบริโภคหรืออุปโภคอีกทอดหนึ่ง โดยมุ่งหวังการกระทำนั้น จะได้รับผลตอบแทนซึ่งสามารถเอามาใช้สนองความต้องการได้ในอนาคต

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2542 : 985) ได้ให้ความหมายของการลงทุน หมายถึง การนำเงิน หรือทรัพย์สินเป็นทุนเพื่อประกอบธุรกิจ

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2544 : 6) ได้ให้ความหมายของการลงทุน หมายถึง ทุนที่เป็นเงิน ทุนทางสิ่งแวดล้อม ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสุขภาพ เป็นต้น

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2545 : 23) ได้ให้ความหมายของการลงทุน หมายถึง รายจ่ายเพื่อการลงทุน ในลักษณะค่าครุภัณฑ์ ค่าที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง งบเงินอุดหนุน เพื่อสนับสนุน การดำเนินงาน ค่าบำรุงแก่หน่วยงาน และงบดำเนินงาน หมายถึง รายจ่ายเพื่อการบริหารงานประจำที่กำหนดให้จ่ายลักษณะค่าตอบแทนใช้สอย และวัสดุ ค่าสาธารณูปโภค

กฤษฏ์ เลิศสุริยะกุล (2545 : 15) กล่าวไว้ว่า การลงทุน หมายถึง การใช้จ่าย เพื่อการผลิตสินค้าที่ไม่ใช่เพื่อการบริโภคในปัจจุบันในรอบระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง สินค้าที่เรา เรียกว่าสินค้านำเข้า ซึ่งปรับปรุงก่อสร้างใหม่ เครื่องจักรกล เครื่องมือต่าง ๆ และส่วนเปลี่ยนแปลง ของสินค้าคงคลัง ของหน่วยธุรกิจ สินค้าคงคลังนี้อาจเป็นสินค้าคงคลังที่วางแผน หรือการลงทุน ในสินค้าคงคลังโดยไม่ได้วางแผน คือ สินค้าที่ขายไม่ออกที่เพิ่มในคลังสินค้า ดังนั้นการลงทุนจึง กำหนดโดยรายการ 3 รายการหลัก คือ

1. การซื้อสิ่งปลูกสร้าง (โรงงาน) และอสังหาริมทรัพย์ (ที่ดิน)
2. การลงทุนในเครื่องมือเครื่องจักร
3. การทำให้เกิดสินค้าคงคลัง

เสรี พงษ์พิศ (2546 : 44) ได้ให้ความหมายของการลงทุน หมายถึง ทูนที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้คือ ทูนทรัพยากร ได้แก่ ดิน น้ำ ป่า พืชพันธุ์ ทูนทางวัฒนธรรม ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทูนทางสังคม ได้แก่ ความเป็นญาติพี่น้องของสังคม และทูน โภคทรัพย์ ได้แก่ วัว ควาย ไร่นา ข้าวของ เงินทอง

ชัยวุฒิ ชินพันธุ์ (2546 : 193) กล่าวไว้ว่า ทูน หมายถึง ทูนกายภาพ กล่าวคือ ผู้ผลิต จะผสมทูนกายภาพเข้ากับแรงงานเพื่อผลิตสินค้าและบริการออกสู่ตลาด ทูนในที่นี้ ไม่ได้หมายถึง ทูนที่เป็นตัวเงินแต่อย่างใด แต่หมายถึง เครื่องจักร เครื่องมือ โรงงาน ที่ดิน หรือสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ที่ใช้ในการผลิต โดยการระบุมูลค่า ณ.วันใดวันหนึ่งของปี

สรุปได้ว่าการลงทุน หมายถึง การนำปัจจัยต่างๆ ทั้งเงิน วัสดุ สิ่งของ บุคคล ทรัพยากร วัฒนธรรมประเพณี สังคม โภคทรัพย์ สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม มาใช้ในกิจกรรมที่หวังผลที่ได้เพิ่มขึ้นจากต้นทุนในอดีต และปัจจุบัน หากเปรียบเทียบการลงทุนเพื่อการศึกษา สามารถสรุปความได้ว่า เป็นการวางแผนใช้ทรัพยากรในปัจจุบันแต่ต้องการผลในอนาคตที่ให้ผลคุ้มค่าหรือกล่าวได้ว่าเกิดประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และมีประสิทธิภาพยิ่งกว่าเดิมที่เป็นอยู่

1.3 ความหมายของการศึกษา

ในการจัดการศึกษา จำเป็นต้องทำความเข้าใจคำว่า “การศึกษา” ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ราชกิจจานุเบกษา. 2542 : 2) ให้ความหมายของคำว่า การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ และคณะ (2533 : 51-54) ได้สรุปการจัดการศึกษาไว้เป็นประเด็นดังนี้

ประการที่หนึ่ง การจัดการศึกษา หมายถึง การจัดการในด้านหลักสูตรการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ซึ่งคำนึงถึงท้องถิ่นเป็นสำคัญ โดยหลักสูตรที่ดีจะต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งใกล้ตัวไปยังสิ่งไกลตัว และไม่ห่างเหินจากศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม โดยเอาความหลากหลายของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นมาผสมผสานกับวิชาการสมัยใหม่ เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ และพัฒนาสังคม บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ประการที่สอง การจัดการศึกษา หมายถึง การใช้เงิน อาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในการพัฒนาโรงเรียน โดยอาจร่วม

พิจารณากับคณะกรรมการโรงเรียน

ประการที่สาม การจัดการศึกษา เป็นการจัดสรรและพัฒนาทรัพยากรบุคคลของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

พิณสุดา สิริรังศรี และสมศักดิ์ คลประสิทธิ์ (2541 : 28-29) ให้ความหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า หมายถึง การดำเนินการเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสติปัญญา ด้านจิตใจ หรือด้านอารมณ์ ด้านร่างกาย และด้านสังคม ให้สามารถพัฒนาชีวิตของตน และดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2542 : 45) ให้ความหมายของคำว่า การศึกษา หมายถึง กิจกรรมทางสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญของการสร้าง สะสมพลังของชาติ ชาติใดมี “ทุนทางสังคม” แข็งแกร่งมีคุณภาพมากน้อยเพียงใด มีปริมาณมากแค่ไหน ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของระบอบการศึกษา

ปรัชญา เวสารัชช์ (มปป : 1) ให้ความหมายของคำว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการทางสังคมที่นำบุคคลเข้าสู่การดำรงชีวิตของสังคม หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นกระบวนการอบรมบ่มนิสัยให้มนุษย์สามารถประพฤติปฏิบัติตนและประกอบอาชีพการทำงานร่วมกับมนุษย์อื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม การศึกษาตามความหมายนี้ จึงเป็นปัจจัยสำคัญของการอบรมบ่มนิสัย การกล่อมเกลตาทางสังคม การเตรียมตัวเพื่อให้บุคคลมีทักษะ ความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคต กระบวนการดำเนินการให้มนุษย์ได้รับการศึกษานี้ หากรัฐยังไม่เข้ามาดูแลก็เป็นเรื่องที่คนใกล้ชิด เช่น ครอบครัวหรือญาติมิตรเพื่อนฝูง ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนกันเอง เพื่อให้ผู้รับการอบรมสามารถอยู่ร่วมกับสังคมขยายตัวมากขึ้นจนปัจจุบันกลายเป็นสังคม

ระดับประเทศ การให้การศึกษาต้องเป็นไปอย่างมีระบบ ต้องมีการจัดการมีเป้าหมายมีรูปแบบ กระบวนการ มีการลงทุน และมีผู้รับผิดชอบ

เมธี กลิ่นสกุล (2545 : 33) ให้ความหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า การดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษามุ่งบรรลุจุดหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านสติปัญญา ด้านจิตใจหรืออารมณ์ ด้านร่างกาย และด้านสังคมของผู้เรียน

จากแนวคิดของนักวิชาการข้างต้น จะเห็นได้ว่า นักวิชาการมีแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อการพัฒนาผู้เรียนในด้านสติปัญญา ด้านจิตใจ หรือด้านอารมณ์ ด้านร่างกาย และด้านสังคม

ประการที่ 2 การจัดการศึกษาเป็นการจัดการด้านหลักสูตร การเรียนการสอนภายในโรงเรียน การใช้จ่ายเงิน อาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน ตลอดจน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการพัฒนาโรงเรียน รวมทั้งมีการจัดสรรและพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การศึกษา หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาโดยมีเป้าหมายชัดเจน คือ การพัฒนามนุษย์ทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม คุณธรรม ค่านิยม ความคิด การประพฤติปฏิบัติ โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การจรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สรุปได้ว่า การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา หมายถึงการนำมาหรือจัดหาด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้ได้มาซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ที่สามารถนำมาสนับสนุน ทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามุ่งบรรลุวัตถุประสงค์ และมีคุณภาพ ครอบคลุมทั้งที่เป็นตัวเงิน บุคลากร เทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น การบริหารจัดการและให้ผลอย่างคุ้มค่าและเกิดประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และมีประสิทธิภาพยิ่งกว่าเดิมที่เป็นอยู่

1.4 ความสำคัญของการระดมทรัพยากร

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามมาตรา 10 และมาตรา 58 บัญญัติไว้ชัดเจนว่า รัฐ ต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ให้แก่ประชาชน อย่างเสมอภาค อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และให้มี การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กร ชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และจากต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 6-27) และกฎหมายว่า

ด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 39- 47) ในการบริหารงานงบประมาณ ของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริการจัดการ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียน มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณมีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการและเพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่ได้้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มีการดำเนินการดังนี้คือการจัดทรัพยากร การระดมทรัพยากร การหารายได้ กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา และกองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ตามมาตรา 43 และมาตรา 289 บัญญัติไว้ชัดเจนว่า รัฐ ต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ให้แก่ประชาชนอย่างเสมอภาคอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และรัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของรัฐ (กรมการพัฒนาชุมชน. 2547 : 322-381)

สรุปได้ว่า การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่มีความสำคัญ คือ ภาครัฐต้องจัดสรรงบประมาณเกี่ยวกับทรัพยากรทางการศึกษาให้ แต่ไม่อาจเพียงพอ จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ สนับสนุน การเข้ามามีส่วนร่วมจาก ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเพื่อให้การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างเสมอภาคอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ

1.5 ความสำคัญของการลงทุนเพื่อการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า ให้ใช้ต้นทุนทางสังคม และเครือข่าย ในการจัดการศึกษา โดยได้เปิดโอกาสให้ชุมชนมีสิทธิในการจัดการศึกษาได้ ให้มีการระดมสรรพกำลังจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน สมาชิกในชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า ให้จัดการศึกษาตลอดชีวิตแก่ประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ ร่วมกันจัดการศึกษา (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา. 2544 : 18-22)

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2539 : 11) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการลงทุนไว้ในชุดวิชาลงทุนประเภทไหนให้ ได้กำไรสูงสุด กลุ่มสภาพประสบการณ์พื้นฐาน 3 (สื่อเสริม) หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน ระดับประถมศึกษา กล่าวคือ การลงทุนเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ และสังคมส่วนรวม ประเทศชาติใดที่มีผู้ลงทุนมาก คนในประเทศก็จะมีฐานะเศรษฐกิจดีขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศชาติมั่นคง เพราะการลงทุนก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ และยังช่วย ยกกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้สูงขึ้น และ สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (2547 : 67) ได้กำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียน ไว้ว่าให้ใช้ทุนทางสังคมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 : 138) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องไม่เป็นการของรัฐแต่ฝ่ายเดียว แต่ควรกระจายภาระให้กับสังคมร่วมกันรับผิดชอบ โดยรัฐทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริม และสนับสนุน

สรุปได้ว่า การลงทุนเพื่อการศึกษามีความสำคัญ คือ ความร่วมมือของชุมชนหน่วยงานต่าง ๆ องค์กรท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติกิจกรรม ร่วมแก้ปัญหา และร่วมรับผลประโยชน์จากการศึกษา โดยการร่วมลงทุนเพื่อการศึกษา ทั้งจากการใช้ทุนรัฐบาล และทุนในสังคม อันได้แก่ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทรัพยากรบุคคล ทุนภูมิปัญญา และทุนทางวัฒนธรรม เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาการศึกษา และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชาติ

1.6 ภาระหน้าที่ของผู้บริหารต่อการจัดการศึกษา

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาระหน้าที่และบทบาทของผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของนักวิชาการไว้หลายท่าน สรุปได้ ดังนี้

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2523 : 29) กล่าวถึงหน้าที่หลักของผู้บริหาร 4 ประการ คือ การพัฒนาหลักสูตร การบริหารบุคคล การจัดหาเงิน เครื่องอำนวยความสะดวกทั้งหลาย และการประชาสัมพันธ์โรงเรียน

บาร์ทอล และ คณะ (วิโรจน์ สารรัตนะ. 2542 : 5 ; อ้างอิงจาก Bartol and others. 1998. **Management : A Pacific Rim Focus.** p.142) สรุป

บทบาทของผู้บริหารออกเป็น 10 บทบาทย่อย ซึ่งแยกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มบทบาทเชิงสัมพันธ์ บุคคล เป็นบทบาทที่เกิดขึ้นจากอำนาจและสถานะ ตำแหน่งแบบทางการ เป็นบทบาทที่ทำให้ผู้บริหารเป็นศูนย์รวมประสาทขององค์กร ประกอบด้วย

1. บทบาทเป็นสัญลักษณ์ขององค์กร ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนประเพณีหรือพิธีกรขององค์กร เช่น บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการมอบวุฒิบัตรการศึกษาแก่ผู้จบการศึกษาเป็นต้น

2. บทบาทเป็นผู้นำองค์กร มุ่งการอำนวยความสะดวก การจูงใจ การติดต่อสื่อสาร และการควบคุม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

3. บทบาทเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายนอกองค์กร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

กลุ่มที่ 2 กลุ่มบทบาทเชิงสารสนเทศ เป็นบทบาทที่ทำให้ผู้บริหารเป็นศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสารทั้งในฐานะของผู้รับและผู้ส่ง ประกอบด้วย

1. บทบาทเป็นผู้กำกับติดตามผล ให้ได้ข้อมูลข่าวสารทั้งจากภายในและภายนอก เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร

2. บทบาทเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ที่ได้รับจากภายในและภายนอกให้แก่บุคลากรในองค์กร

3. บทบาทเป็นผู้ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารขององค์กรต่อบุคคลภายในองค์กร

กลุ่มที่ 3 กลุ่มบทบาทเชิงตัดสินใจ เป็นบทบาทที่ทำให้ผู้บริหารเป็นนักตัดสินใจ อันสืบเนื่องบทบาทสองกลุ่มแรก ประกอบด้วย

1. บทบาทเป็นผู้ประกอบการ มุ่งการริเริ่มสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ในองค์กร อยู่เสมอ

2. บทบาทเป็นผู้จัดสิ่งก่อกวน โดยแก้ปัญหาเมื่อองค์กรเผชิญสิ่งรบกวนที่ไม่คาดหวังอย่างฉับไวแต่ได้ผล

3. บทบาทเป็นผู้จัดสรรทรัพยากรให้แก่ส่วนต่าง ๆ ในองค์กร

4. บทบาทเป็นนักเจรจาต่อรองกับบุคคลอื่นหรือองค์กรอื่น เพื่อให้ได้สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร สำหรับการจำแนกกลุ่มบทบาทต่าง ๆ

กลาสแมน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2536 : 96 ; อ้างอิงจาก

Glasman. 1984. **Student Achievement and the Principle.** p. 283-297) ได้สรุปบทบาทที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. บทบาทในฐานะนักการศึกษา ได้แก่

1.1 การเป็นผู้นำในการเรียนการสอนและการนำนวัตกรรมมาใช้

1.2 การพัฒนาเป้าหมายทางการศึกษาซึ่งคณะอาจารย์เห็นพ้องด้วย

1.3 การพัฒนาอาจารย์และข้าราชการ

2. บทบาทในฐานะผู้บริหาร ได้แก่

- 2.1 การแสวงหาการสนับสนุนจากชุมชนหรือแหล่งอื่น ๆ
- 2.2 ร่วมวางแผนกับคณะอาจารย์
- 2.3 ตัดสินใจในเรื่องสำคัญของโรงเรียน

จากแนวคิดเกี่ยวกับภาระหน้าที่และบทบาทของผู้บริหารข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีลักษณะสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน 4 ประการ ดังนี้

- ประการที่ 1 ผู้บริหารมีภาระหน้าที่และบทบาทในการวางแผน
- ประการที่ 2 ผู้บริหารมีภาระหน้าที่และบทบาทเป็นบทบาทในการเป็นระบบงาน
- ประการที่ 3 ผู้บริหารมีภาระหน้าที่และบทบาทในการกำหนดทิศทางในการบริหาร
- ประการที่ 4 ผู้บริหารมีภาระหน้าที่และบทบาทในการเป็นผู้นำหน่วยงาน

สรุปได้ว่า ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานของหน่วยงาน เป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการเป็นผู้นำในการจัดการวางแผน จัดระบบงาน กำหนดทิศทางในการบริหารงานของหน่วยงานให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ นานาชนิด เรียนรู้จากชุดการเรียน และเรียนรู้จากเครือข่ายในชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา โดยผู้เรียนสามารถเลือกเรียนให้สอดคล้องกับเรื่องที่ตนสนใจหรือพอใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่า ชุมชนจะสามารถจัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ที่หลากหลายด้วยสื่อการเรียน และความรู้ด้านต่าง ๆ ได้มากน้อย เพียงใด ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาตามหลักการ จัด การศึกษาเพื่อปวงชน ควรมุ่งเน้นที่จะสนองความต้องการของผู้เรียน ซึ่งต้องคว่าผู้เรียนอยู่ในสภาพชุมชน ลักษณะใด ก็จะต้องมุ่งเน้น การส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพชุมชน และเงื่อนไขของสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อพัฒนาชุมชนนั้น ๆ ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยประชาชนที่มีความสนใจใฝ่รู้ ขวนขวายหาความรู้อยู่เสมอ และสามารถแสวงหาความรู้ตามความต้องการของตนเองได้ด้วยตนเองจากชุมชน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน ได้ใช้หลักการเดียวกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนขององค์การยูเนสโก ซึ่งกำหนดให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางการจัด การศึกษาต่อเนื่องในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีหลักการ คือเป็นสถานที่ที่จัดขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้เข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ภายในศูนย์การเรียนรู้ ควรจัดให้มี แหล่งทรัพยากรต่าง ๆ สำหรับการพัฒนาท้องถิ่น และแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับครอบครัว ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา ต่อเนื่องในรูปแบบต่าง ๆ ที่ประชาชนทราบได้ว่าเขาจะเรียนอะไร ได้อย่างไร และสามารถ

หาความรู้เหล่านั้นหรือเรียนรู้ได้จากที่ใดบ้าง และได้แบ่งประเภทของกิจกรรมในความรับผิดชอบของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ไว้ดังนี้คือจัดให้มีสถานที่สำหรับการเรียนรู้ เช่น ที่เก็บวัสดุ และสื่อการเรียนรู้ มุมสำหรับการเรียน มุมอ่านหนังสือ ข้อมูลที่จัดไว้สำหรับการศึกษาต่อเนื่อง เช่น การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาสำหรับผู้ที่ไม่รู้หนังสือ การสอบเทียบ กิจกรรมเพิ่มพูนรายได้ การส่งเสริมคุณภาพชีวิต การประสานงานกับองค์กรอื่นในท้องถิ่น ประสานกับคณะกรรมการจัดการศึกษาต่อเนืองระดับจังหวัด สมาชิกที่เป็นเครือข่ายจัดการศึกษาต่อเนือง กิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถจัดได้ในท้องถิ่น ประสานกับสถาบันการศึกษาในระบบ บทบาทและหน้าที่ของชุมชนโดยทั่วไป เป็นสถานที่พบปะของประชาชน เป็นศูนย์กลางของข่าวสารข้อมูล ศูนย์กลางการจัดกีฬา ศูนย์การจัดงานอดิเรก สถานที่จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม ศูนย์เด็กเล็ก เป็นสถานที่ประกอบ และแลกเปลี่ยนอาหาร เป็นสถานที่ส่งเสริมและเพิ่มพูนทักษะ ศูนย์กลางการฝึกอบรม สถานที่แลกเปลี่ยนแนวความคิด และร่วมแก้ปัญหา เป็นที่อำนวยความสะดวก และศูนย์กลางการแนะแนว สถานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านอาชีพและ เป็นศูนย์กลางประสานงานบริการต่าง ๆ ของหน่วยงานรัฐบาล เช่น ศูนย์กลางด้านสุขภาพ อนามัย ศูนย์วางแผนครอบครัว สถานที่พบปะพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องทางการเมือง ที่แสดง ส่งเสริม ด้านการเกษตรกรรม การศึกษา สังคม

สรุปได้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้ ค้นคว้า ข้อมูล ข่าวสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน เป็นศูนย์กลางในการพบปะพูดคุย และจัดทำกิจกรรมร่วมกันของชุมชน

2.1 แนวคิดในการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2544 : 125) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของชุมชนตามแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อปวงชน และมีความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนามนุษย์ ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม มีความเชื่อมั่นในตนเอง และดำรงตน อยู่ในสังคม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาเป็นกระบวนการซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง และปรับตัวให้เข้ากับความเจริญก้าวหน้าในยุคโลกาภิวัตน์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับใน ปี พ.ศ. 2538 กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้รื้อปรับระบบองค์กร โดยกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียนไว้ว่า “กรมการศึกษานอกโรงเรียนจะดำเนินการ และส่งเสริมให้สังคมไทย เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีศักดิ์ศรี โดยจะจัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ในทุกครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา สถาบันศาสนา สถานประกอบการ

องค์กรของรัฐ และเอกชน จะเสริมบทบาทให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ทำหน้าที่จัดการศึกษาตลอดชีวิต ที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับวิถีชีวิต และทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ประชาชนชาวไทย จะมีศักยภาพในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เรียนรู้ได้อย่างมีความสุข และต่อเนื่องตลอดชีวิต อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความเข้มแข็งของชุมชน” (กองส่งเสริมปฏิบัติการ. ม.ป.ป. : 1-2) ทั้งนี้ เพราะลำพังแต่ทรัพยากรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งมีอยู่จำกัดแต่เพียงอย่างเดียว ไม่สามารถที่จะจัดบริการด้านการศึกษาให้แก่ประชาชนได้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานที่และอยู่ใกล้ผู้เรียนมากที่สุด จึงจำเป็นที่จะต้องมีการระดมสรรพกำลัง และทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งจากภาครัฐ เอกชน และในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทัวถึงและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยกระจายจุดบริการทางการศึกษาในพื้นที่ ๆ อยู่ใกล้ตัวประชาชนมากยิ่งขึ้น ในรูปของ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่จัดตั้งขึ้นตามนโยบายดังกล่าวหมายถึง ศูนย์รวมการจัดกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิต เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนให้กว้างขวาง ทัวถึง และครอบคลุมทุกพื้นที่ ตลอดจนเป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน กลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชน ทันท่วงทีความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดสังคมการเรียนรู้ และการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งเสริมสร้างวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2540 : 2) การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ ให้บริการการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ สายอาชีพ การศึกษาตามอัธยาศัย และส่งเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียน เพื่อเป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับประชาชน กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เป็นการกระจายอำนาจ การบริหาร การจัดการ และการมีส่วนร่วมในการให้บริการทางการศึกษา เพื่อสร้าง และพัฒนาสังคม การเรียนรู้ และการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งเสริมสร้างวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตยให้กับประชาชน ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนั้นจะต้องมีอาคารสถานที่ ๆ เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยได้รับอนุญาตการใช้ใช้อาคารสถานที่ จากผู้มีอำนาจเป็นลายลักษณ์อักษร มีวัสดุครุภัณฑ์ และเครื่องอำนวยความสะดวกอื่น ๆ รวมทั้งมีบุคลากรรับผิดชอบในการดำเนินงานโดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดหรือศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ประกาศจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สามารถจำแนกออกเป็นประเภทตามสถานที่ที่จัดตั้งได้ 4 ประเภท ดังนี้คือ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2540 : 3-6) ศูนย์การเรียนรู้ที่ประกาศจัดตั้งในสถานศึกษา ศูนย์การเรียนรู้ที่ประกาศจัดตั้งขึ้นในหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ศูนย์การเรียนรู้ที่ประกาศจัดตั้งในชุมชน และ ศูนย์การเรียนรู้ที่ประกาศจัดตั้งในต่างประเทศ

กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาในชุมชน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัว ชุมชน และช่วยในการพัฒนาชีวิตแบบไทย เพื่อตอบสนองนโยบายในการพัฒนาคน จึงเห็นว่าควรมีแหล่งความรู้ในชุมชนเพื่อเป็นศูนย์ทรัพยากรปัญญา เป็นสถานที่จัดกิจกรรมการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ทำให้ท้องถิ่นมีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้โดยประชาชนมีส่วนร่วมในฐานะเป็นเจ้าของชุมชนในการจัดการศึกษา จึงได้ดำเนินโครงการจัดการศึกษาในชุมชน โดยใช้รูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในปี พ.ศ. 2541 ซึ่งเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย โดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน ปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ โดยร่วมกับกรมการปกครองในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้วยความร่วมมือของหน่วยปฏิบัติในพื้นที่ อันได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ โดยการสนับสนุนของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค ซึ่งมีเป้าหมายในการให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น มีการยกระดับคุณภาพชีวิต ตามอัตภาพ อันจะส่งผลให้ประเทศได้รับการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น

สรุปได้ว่า การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จึงเป็นภารกิจเพื่อให้มีแหล่งเรียนรู้ที่ตั้งอยู่ใกล้ตัวประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้ชุมชน และเป็นการร่วมมือกันระหว่างสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

2.2 องค์ประกอบที่สำคัญของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน มุ่งสร้างโอกาส และให้บริการการเรียนรู้อย่างหลากหลายวิธีเรียน เน้นการเรียนรู้ที่เป็นการปฏิบัติจริงจากวิถีชีวิต และเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เรียน และบุคคลในชุมชน เช่น ผู้รู้ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยังเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และให้บริการด้านหลักสูตร สื่อ กิจกรรมการเรียนการสอน วิทยากร ข่าวสารข้อมูล เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางความรู้ให้กับชุมชน

องค์ประกอบที่สำคัญของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นบุคลากรในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งได้รับค่าตอบแทนประจำจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน หรือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการ ประสานงาน และอำนวยความสะดวกใน

การจัดการศึกษาทุกรูปแบบในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สถานที่ตั้ง เป็นสถานที่จัดการศึกษาภายใต้ความเห็นชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสามารถจัดเก็บสื่อการศึกษา วัสดุ ครุภัณฑ์ การศึกษาต่าง ๆ และอาจจะใช้จัดกิจกรรมการศึกษาประเภทต่าง ๆ ได้ด้วยโดยไม่มีข้อจำกัดในการที่จะต้องเป็นสถานที่เอกเทศ หรืออยู่ภายในอาคารปฏิบัติงานอื่นได้ สื่อการศึกษา ทั้งวัสดุ และครุภัณฑ์ที่จำเป็นต้องมีอยู่ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อให้บริการนักศึกษา ประชาชน และเป็นจุดรวมในการเริ่มต้นกิจกรรม สื่อการศึกษาที่จำเป็นต้องมี เช่น เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องเล่นวีดิทัศน์ ม้วนวีดิทัศน์ วิทยุเทป เทปเสียง หนังสือแบบเรียน ชุดการเรียน หนังสือพิมพ์ วารสาร นอกจากนี้ อาจจะมีชุดรับสัญญาณดาวเทียม เครื่องคอมพิวเตอร์ CD-ROM ตารางการออกอากาศโปสเตอร์ แผ่นพับ และสื่อ อื่น ๆ เพื่อบริการให้กับประชาชน ทั้งในการมาศึกษาด้วยตนเอง และใช้ศึกษาในเวลาพบกลุ่มตามความเหมาะสม กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลากหลาย ทั้ง กิจกรรมการเรียนรู้พื้นฐาน การศึกษาสายสามัญ การศึกษาอาชีพ การศึกษาตามอัธยาศัย กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต และกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ เช่น การศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ กิจกรรมกีฬา และนันทนาการ กิจกรรมการต่อต้านยาเสพติด กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรม รวมทั้งกิจกรรม ส่งเสริมประชาธิปไตย กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม ชุมชน การอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พัฒนาการเกษตร และกิจกรรมอื่น ๆ ตามที่ประชาชนในชุมชนเห็นสมควรให้จัด ทั้งนี้ต้องไม่ขัดกับกฎหมายและประเพณีนิยมในชุมชนนั้น ๆ และเครือข่าย และผู้ให้บริการ เป็นบุคคล หรือคณะบุคคลก็ได้ โดยหมายรวมถึง องค์กรภาครัฐและเอกชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ สถานประกอบการ และประชาชนในชุมชน ทั้งนี้เน้นความร่วมมือร่วมใจ สร้างความสามัคคี ร่วมกันพัฒนาชุมชน พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา. 2542 : 6 - 8)

สรุปได้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นสถานที่จัดการศึกษานอกโรงเรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน ตามความต้องการของชุมชน โดยมีครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นผู้ให้บริการข้อมูล สื่อการเรียนการสอน

2.3 การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ในท้องถิ่นตำบลใดที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนจำนวนหนึ่งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการศึกษาในชุมชน และประสงค์จะจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะดำเนินการ ดังนี้คือองค์กรบริหารส่วนตำบล ร่วมกับเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จัดหาสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับจัดกิจกรรมการศึกษา เพื่อที่จะประกาศจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต่อไป องค์กรบริหารส่วนตำบล ดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล และบุคคลอื่น ที่เหมาะสมตามจำนวน ที่ได้ตกลงกัน องค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมกับศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ คัดเลือก ครูศูนย์การเรียนชุมชน ตามคุณสมบัติที่กำหนดให้เพื่อให้มาทำหน้าที่ในศูนย์การเรียน ชุมชนที่จัดตั้งขึ้นครูศูนย์การเรียนชุมชน ร่วมกับคณะกรรมการศูนย์การเรียนชุมชน วางแผนการ ดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชน ในระยะแรกให้ศูนย์การเรียนชุมชนดำเนินการตามข้อตกลง เบื้องต้นก่อน เพื่อเป็นการเตรียมการไปสู่การจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนชุมชนเต็มรูปแบบต่อไปและ การดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชนในเขตสุขภาพิบาล และเขตเทศบาล และสภาตำบล ทำหน้าที่ ในลักษณะเดียวกับ องค์การบริหารส่วนตำบล (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2541 : 5)

สรุปได้ว่า การจัดตั้งศูนย์การเรียนชุมชน จะต้องมีสถานที่ หรือสำนักงาน บุคลากร สื่อ อุปกรณ์ และกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวทาง และหลักเกณฑ์ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน กำหนด โดยจังหวัดเป็นผู้ลงนามในการประกาศจัดตั้ง โดยเป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานผู้ ปฏิบัติคือศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันจัดตั้ง ตามความต้องการของชุมชน

2.4 บทบาท และหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในการจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนชุมชน ซึ่งเป็นการดำเนินงานตามหลักของการมีส่วนร่วม ระหว่างชุมชนและหน่วยงานในระดับต่าง ๆ ได้กำหนดบทบาท และหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไว้ ดังนี้ คือ

ครูศูนย์การเรียนชุมชน มีบทบาท และหน้าที่ ประสานกับบุคคล หน่วยงาน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนผู้รู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการจัดดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน ให้บริการ วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนชุมชน ประชาสัมพันธ์การจัด กิจกรรมการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนชุมชน

คณะกรรมการศูนย์การเรียนชุมชนมีบทบาท และหน้าที่จัดหา และสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร และงบประมาณในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชน กำกับ ดูแล และ ติดตาม การดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชน และประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์การ เรียนชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาท และหน้าที่พิจารณาคัดเลือก และแต่งตั้งคณะกรรมการ ศูนย์การเรียนชุมชน พิจารณาแผนงาน และโครงการของศูนย์การเรียนชุมชนในแผนพัฒนาตำบล กำกับ ดูแล การดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชน บริหารงาน ศูนย์การเรียนชุมชน ผ่าน คณะกรรมการศูนย์การเรียนชุมชน

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีบทบาท และหน้าที่ ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนโดยการประสานงาน จัดหาทรัพยากรที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เช่น อาคาร สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อต่าง ๆ ประสานงานการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ร่วมกับ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด มีบทบาท และหน้าที่ ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในด้านแผนงาน โครงการ งบประมาณ วิชาการ วัสดุ และครุภัณฑ์ และสร้างเสริมแรงจูงใจให้กับบุคลากรของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ เช่น การให้รางวัล การศึกษาคุณ การยกย่องประกาศเกียรติคุณ

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค มีบทบาท และหน้าที่ สนับสนุนสื่อการศึกษา เพื่อการจัดกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และจัดประกวดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดีเด่น เพื่อส่งเสริม และสร้างแรงจูงใจ

หน่วยงานระดับกรมมีบทบาท และหน้าที่จัดหางบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน การดำเนินงานในระดับกรมอาจจะจัดตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการ ทำหน้าที่ประสานงานโครงการ และในขณะเดียวกันจะมอบหมายให้หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงรับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไป

สรุปได้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นผู้ให้บริการและจัดกิจกรรม องค์การบริหารส่วนตำบลสนับสนุนอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามความต้องการของประชาชน

2.5 หลักการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนในชุมชน เป็นสถานที่เสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยาการ ตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน อีกทั้งยังเป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิตให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ การเสริมสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตย และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเอง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจัดตั้งอยู่ในชุมชน กำกับ ดูแลโดยองค์กรชุมชน คือ องค์กรบริหารส่วนตำบล และเป็นการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อปวงชนตามแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

โดยหลักการแล้ว ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ยึดหลักการใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการศึกษาของชุมชน ดังนั้น การส่งเสริมการดำเนินงานของกรมการศึกษานอกโรงเรียนในเรื่องศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะมีหลักการดังนี้ คือ จัดการให้มีสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เช่น สื่อเอกสาร หนังสือ ตำรา แบบเรียนต่าง ๆ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่นวิทยุ โทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง วีดิทัศน์ ชุดรับสัญญาณโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมจัดให้มีครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นผู้ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หน่วยละ 1 คน โดยปฏิบัติงานเต็มเวลา และได้รับค่าตอบแทนไม่เกินวุฒิและศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นของประชาชน ระบบการดำเนินงานควบคุมดูแลโดยประธานคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล กรมการศึกษานอกโรงเรียน หน่วยงานระดับภาค จังหวัด และอำเภอ เป็นองค์กรให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

สรุปได้ว่า ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีภาระหน้าที่เป็นผู้จัดการ บริการทางการศึกษาประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินกิจกรรมทางการศึกษา และให้บริการสื่อการเรียนรู้แก่นักศึกษา และประชาชน

2.6 การสนับสนุนสื่อสำหรับให้บริการในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

สื่อ วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ส่วนใหญ่มีสื่อที่ได้รับจัดสรรเป็นหนังสือ วารสาร นิตยสาร สิ่งพิมพ์ ตลอดจนแบบเรียน ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ บางแห่งใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยการหมุนเวียนสื่อระหว่างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกันหรือหมุนเวียนสื่อจากห้องสมุด อีกทั้งการรับบริจาคสื่อเพิ่มเติม ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบางแห่งมีการจัดทำทะเบียนสื่อ เพื่อให้ประชาชนสามารถยืมไปอ่าน เพื่อศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง บางแห่งจะมีสื่อด้านบุคคล คือ ภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน ประชาชน จะใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสวนาอยู่เป็นประจำจะมีเครือข่ายจากชุมชนอื่น อาทิ ชาวต่างประเทศ นิสิต นักศึกษามหาวิทยาลัยต่าง ๆ มาพักศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน บางแห่งใช้สื่อการเรียนรู้ตามธรรมชาติ เช่น สวนสมุนไพร แหล่งพักผ่อน และสวนสาธารณะทั่วไป

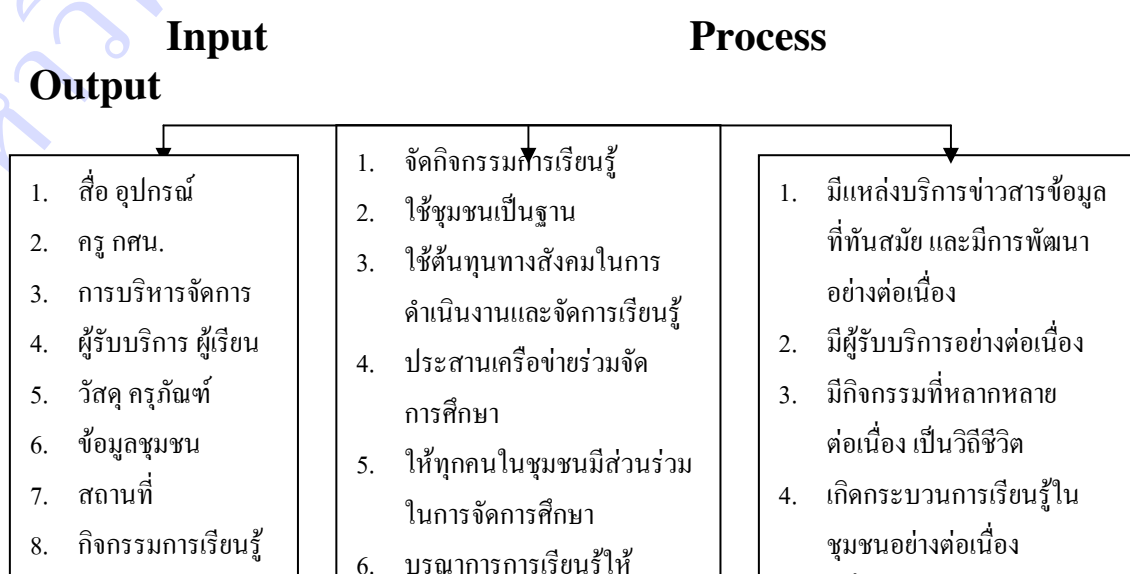
สรุปได้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ต้องมีสื่อให้บริการ คือสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อบุคคล ผู้รู้ ภูมิปัญญา ในท้องถิ่น และสื่อจากทรัพยากรทางธรรมชาติ ของชุมชนนั้นๆ

2.7 ยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน ควรดำเนินการโดยใช้ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงาน โดยมีหลักการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุตามยุทธศาสตร์ ดังนี้ คือ (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน. 2547 : 14-15) ใช้ชุมชนเป็นฐานในการดำเนินงาน และจัดการเรียนรู้ ใช้ต้นทุนทางสังคม ได้แก่ แหล่งวิทยากร ทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชน ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณี

ภูมิปัญญาสิ่งที่ดีงามของชุมชน และประสานงานเครือข่ายร่วมจัดการศึกษาให้ได้อย่างกว้างขวาง หลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จะประสบความสำเร็จ ต้องเกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วม ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ต้องมีความรับผิดชอบ หาแนวทางในการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา เพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งต้องมีองค์ประกอบหลักที่เอื้ออำนวยให้ การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ปัจจัยเข้า ได้แก่ สื่อ อุปกรณ์ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผู้รับบริการ การบริหารจัดการ วัสดุ ครุภัณฑ์ ข้อมูลชุมชน สถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้ชุมชนเป็นฐาน การใช้ต้นทุนทางสังคมในการดำเนินงาน และจัดการเรียนรู้ การประสานเครือข่ายร่วมจัดการศึกษา การให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การบูรณาการ การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต และการดำเนินการบริหารจัดการในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในรูปแบบคณะกรรมการ ประธานคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นตัวแทนของชุมชน โดยการพิจารณาคัดเลือกมาขององค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องกำกับ ควบคุม ดูแล การดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในฐานะผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อให้การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปตามความต้องการของชุมชน

สรุปได้ว่า การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ต้องใช้ทรัพยากรในชุมชน ใช้ต้นทุนทางสังคม ทำงานร่วมกับเครือข่าย ทำงานร่วมกับพันธมิตร เป็นแหล่งเรียนรู้ให้บริการข่าวสาร ข้อมูล จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ประชาชน และสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และจากยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสามารถสรุปองค์ประกอบของการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ ดังภาพประกอบ 2

Outcome

1. ประชาชนรู้จักวิถีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
2. ประชาชนได้รับบริการ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
3. ประชาชนมีความพึงพอใจในการรับบริการ
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของชุมชน
5. ชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้

ภาพประกอบ 2 องค์ประกอบของการพัฒนาการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2.8 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545 ที่เกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

แนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีส่วนสำคัญเกี่ยวข้องกับงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งระบุไว้ดังนี้(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 12-16)

มาตรา 6 : ลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 : เป้าหมายการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริม สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย และความรู้อันเป็นสากล อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 8 : การจัดการศึกษา เป็นการศึกษาตลอดชีวิต สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลัก ดังนี้ 1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน 2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และ 3. การพัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 18 (3) : ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

มาตรา 22 : หลักการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนต้องมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 : สาระการเรียนรู้ เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องเกี่ยวกับตนเองกับสังคม ตลอดจนประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย การเมือง และการปกครอง ความรู้ และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมการจัดการด้านคณิตศาสตร์ ด้านภาษา การประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ทั้งเรื่องใช้และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมความรู้เกี่ยวกับศาสนาศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์

มาตรา 24 : กระบวนการเรียนรู้ ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึก การปฏิบัติ ให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกับสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย พ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดทุกเวลาทุกสถานที่

มาตรา 25 : บทบาทรัฐในการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ โดยการส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการแหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่น

มาตรา 30 : การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ

มาตรา 64 : รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการสื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิต และมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้ โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

3. แนวทางปฏิบัติการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ของหน่วยงานและนักวิชาการ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแนวทางปฏิบัติการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 45-46) ได้กล่าวถึงแนวทางปฏิบัติการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์กิจกรรมและภารกิจ งาน/โครงการ ตามกรอบประมาณการระยะปานกลาง และแผนปฏิบัติการประจำปีที่มีความจำเป็นต้องใช้วงเงินเพิ่มเติมจากงบประมาณรายได้งบประมาณไว้ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมให้เป็นไปตามความเร่งด่วนและช่วงเวลา

2. สำรวจข้อมูลนักเรียนที่มีความต้องการได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาตามเกณฑ์ การรับทุนทุกประเภท ตั้งกรรมการพิจารณาคัดเลือกนักเรียนได้รับทุนการศึกษาโดยตรวจสอบข้อมูลเชิงลึกพร้อมทั้งให้มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน

3. ศึกษาวิเคราะห์แหล่งทรัพยากร บุคคล หน่วยงาน องค์กร และท้องถิ่นที่มีศักยภาพให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา ตลอดจนติดต่อประสานความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม

4. จัดทำแผนระดมทรัพยากรทางการศึกษาและทุนการศึกษา โดยกำหนดวิธีการแหล่งการสนับสนุน เป้าหมาย เวลาดำเนินการ และผู้รับผิดชอบ

5. เสนอแผนการระดมทรัพยากรทางการศึกษาและทุนการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อขอความเห็นชอบและดำเนินการในรูปคณะกรรมการ

6. เก็บรักษาเงินและเบิกจ่ายไปใช้ตามแผนปฏิบัติการประจำปีที่ต้องใช้วงเงินเพิ่มเติมให้เป็นไปตามระเบียบของทุนการศึกษาและระเบียบว่าด้วยเงินนอกงบประมาณทั้งตามวัตถุประสงค์และไม่กำหนดวัตถุประสงค์

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544 : 114-116) ได้เสนอให้ใช้มาตรการแนวทางของการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. การใช้มาตรการทางภาษี เป็นเครื่องมือในการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

1.1 การลดต้นทุน ด้วยการลดหย่อน ยกเว้นภาษีโรงเรียน ที่ดินสำหรับสถานศึกษา เอกชน และวัสดุ อุปกรณ์เพื่อการศึกษา

1.2 การจัดเก็บภาษีมรดก มาใช้เพื่อการศึกษา

1.3 การบริจาคเพื่อการศึกษา สามารถนำไปลดหย่อนภาษีเงินได้ของผู้บริจาค

1.4 ยกเว้นค่าธรรมเนียมการโอนอสังหาริมทรัพย์ที่บริจาคเพื่อการศึกษา

1.5 การจัดเก็บภาษีมรดก ให้ยกเว้นภาษีมรดกที่บริจาคให้เพื่อการศึกษา

2. การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่าย

3. การให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการทรัพย์สินของสถานศึกษา

4. การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ด้วยการจัดทำแผนการศึกษาที่

เหมาะสมของสถานศึกษา

5. การระดมทรัพยากร จากการออกพันธบัตรเพื่อการศึกษา การออกสลากกินแบ่งรัฐบาล และให้สถานศึกษามีเงินทุนระยะยาว โดยนำเงินงบประมาณเหลือจ่ายเข้าเป็นเงินทุนสะสมของสถานศึกษา ไม่ต้องส่งคืนกระทรวงการคลัง และการกำหนดค่าบริการสาธารณูปโภคในอัตราพิเศษ

พินิจดา วีระชาติ (2542 : 41-42) กล่าวว่า ควรให้มีแนวทางของการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. บุคคล เข้ามาช่วยเป็นวิทยากรช่วยสอน เป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต ที่มีความสำเร็จด้านอาชีพ คุณธรรม เกียรติยศ ชื่อเสียง การทำคุณประโยชน์แก่ชุมชนหรือสาธารณชน เข้ามาช่วยเหลือ

กิจกรรมของสถานศึกษา

2. วัฒนธรรม ประเพณี ความเป็นอยู่ของชุมชน สถาบัน องค์กร หน่วยงาน และสถานที่พักผ่อน ที่ตั้งอยู่ในชุมชน

3. โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสิ่งก่อสร้างต่างๆ ให้ผู้เรียน เรียนรู้ประวัติ เห็นคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรม และส่งเสริมอนุรักษ์

4. สถานที่พักผ่อน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 : 137 - 158) ได้กำหนดแนวทางของการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. การให้สิทธิพิเศษทางภาษีการอำนวยความสะดวกในการดำเนินการขอจัดตั้งสถานศึกษา และการให้เอกชนลงทุนทางการศึกษา ในสาขาวิชาที่จำเป็นในการพัฒนาประเทศ และสาขาวิชาที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงาน ให้บริษัทธุรกิจขนาดใหญ่จัดการศึกษาเอง หรือ ร่วมกับสถานศึกษา คือ การจัดการศึกษาในระยะยาว เช่น บริษัทแมคโดนัลด์ มีการจัดการศึกษาเองโดยจัดตั้งเป็น McDonald University โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงทุนการศึกษาเอง ผู้ที่จบ และมีคุณสมบัติเหมาะสม จะได้ทำงานในบริษัทที่จัดการศึกษานั้น การจัดการศึกษาเช่นนี้เป็นประโยชน์

ทั้งผู้เรียน ที่จะได้รับการศึกษา และฝึกอบรมที่ตรงกับความต้องการของผู้จ้างงาน ทำให้มีโอกาสได้ทำงานกับบริษัทเจ้าของสถานศึกษา และผู้จัดการศึกษาก็สามารถได้บุคลากรตรงกับความต้องการ การจัดการศึกษาระยะสั้น ระยะเวลา 2 เดือน – 1 ปี เมื่อผู้เรียนเรียนจบ จะมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเข้าทำงานในบริษัทผู้จัดการศึกษา การจัดการศึกษาสลับกันระหว่างสถาบันการศึกษา กับผู้ผลิต สถาบันการศึกษาให้ความรู้พื้นฐาน ความรู้เบื้องต้น จากนั้นส่งให้บริษัทผู้ผลิต เป็นผู้จัดการศึกษา ในวิชาเฉพาะที่เกี่ยวกับบริษัทนั้น ๆ และการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างสถาบันศึกษากับภาคการผลิต โดยเปิดสาขาวิชาของบริษัทเอกชนในสถานศึกษาให้อาจารย์ในสถานศึกษาสอนวิชาความรู้พื้นฐาน วิชาสากล และให้บุคลากรของบริษัทผู้ผลิตสอนในวิชาที่ต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะโดยตรง ให้บริษัทธุรกิจ เป็นผู้ลงทุนเพื่อให้ได้เด็กเก่งเข้าทำงานในบริษัท ให้บริษัทเอกชนให้ทุนการศึกษากับเด็กเรียนเก่งในสาขาวิชาที่บริษัทที่ต้องการ โดยมีเงื่อนไขผูกมัดเมื่อเรียนจบต้องเข้าทำงานกับบริษัทที่ให้ทุนการศึกษา ในองค์กร ภาคประชาชน องค์กรภาคเอกชน สถาบันทางศาสนา ชุมชนต่าง ๆ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา สำหรับกลุ่มคนที่เฉพาะเจาะจง เช่น กองทุนเพื่อการศึกษาของคนพิการทางตา กองทุนเพื่อการศึกษาของ คนพิการทางหู กองทุนเพื่อการศึกษาอัจฉริยะ เป็นต้น

2. การจัดตั้งกองทุนเวลาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อให้ประชาชนสามารถอุทิศเวลาเข้ามาช่วยกิจกรรมทางการศึกษา การพัฒนาความรู้ คู่ความบันเทิงกำหนดนโยบายของชาติ ให้ละครทีวีทุกเรื่อง ต้องมีสัดส่วนของความรู้ ที่ประยุกต์ ให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน และการสร้างเครือข่ายปัญญาวิถีนอกระบบ วิธีการสร้างเครือข่าย คือให้มหาวิทยาลัยเข้ามามีบทบาทสร้างองค์ความรู้แก่เด็กนักเรียนให้พ่อแม่สอนลูกและให้มีความร่วมมือในการผลิตสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่ออื่น ๆ ให้มีข้อมูลเหมาะสมกับเด็กนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 16) ได้กำหนดแนวทางของการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ดังนี้

การจัดกิจกรรมของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน โดยเน้นการใช้ต้นทุนจากสังคม 6 แหล่ง คือ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทรัพยากรบุคคล ทุนภูมิปัญญา และแหล่งการเรียนรู้ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางความรู้ และทุนรัฐบาล

อารักษ์ อินทร์พุง (2546 : 34 – 41) ได้กล่าวแนวทางการระดมทรัพยากรและการลงทุน เพื่อการศึกษาควรมีแนวทางดังนี้

1. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การจัดการทรัพยากรทางการศึกษาในระดับโรงเรียน และกลุ่มโรงเรียน

2. ควรส่งเสริมให้มีการระดมค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาผ่านสื่อในระดับชุมชนมากขึ้น

3. จัดให้มีการทำแผนที่ความจำเป็นทางการศึกษา เพื่อประโยชน์ในการจัดระบบการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันในอาณาบริเวณที่ใกล้เคียงกัน

4. มีนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมให้เอกชนลงทุนในการวิจัย และพัฒนามากขึ้น

5. ปรับปรุงและเพิ่มบทบาทของวัด และสถาบันสงฆ์ให้มีส่วนร่วมในการให้การศึกษา

6. พิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนในรูปแบบเงินสมทบ ให้แก่ชุมชน ท้องถิ่น มีการจัดเก็บรายได้เพื่อใช้จ่ายในการจัดการศึกษา

7. นำส่วนแบ่งจากการขายสลากกินแบ่งรัฐบาลในแต่ละจังหวัดเข้าเป็นกองทุนของจังหวัดเพื่อการศึกษาให้หมด และนำรายได้จากการจัดงานภายในจังหวัดทุกชนิดที่มีรายได้เพื่อเข้าสมทบกองทุน

8. ให้เงินอุดหนุนหรือเงินสมทบแก่โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ตลอดจนเครือข่ายของชุมชนหรือโครงการร่วมของชุมชนและสถาบันต่าง ๆ ที่พัฒนาต้นแบบของสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการศึกษาในความหมายที่กว้าง

9. ส่งเสริมให้หอการค้าจังหวัด และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดมีบทบาทในการระดมทุนเพื่อการศึกษา ร่วมกับเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และสภาตำบล

10. จัดตั้งสมาคมผู้ปกครอง โรงเรียน และครู

11. จัดงานบันเทิงในท้องถิ่น แล้วมีการขอรับบริจาคต่อหน้าสาธารณชน โดยใช้วิธีการ

ลงโทษทางสังคมต่อผู้ไม่มาร่วมงานบริจาค มีการเรียกค่าปรับแก่ผู้ไม่มาร่วมงาน

12. จัดงานประมูลของที่ได้รับบริจาค พร้อมทั้งบริการอาหาร และเครื่องดื่ม

13. ชักจูงให้บริจาคเป็นจำนวนมาก เพื่อสร้างความเชื่อถือ เช่น ตั้งชื่ออาคารตามชื่อผู้บริจาค

14. ใช้การส่งเสริมวัฒนธรรม การแสดงประกอบงานบันเทิง และขอบริจาค

15. ที่ประชุมหมู่บ้าน กำหนดให้บุคคลบริจาคต่ำสุด หรือสูงสุด ตามมติของที่ประชุม หมู่บ้านร่วมกันกำหนด

16. บังคับเรียกเก็บเงินจากทุกคนรอบครัวเป็นจำนวนเท่า ๆ กัน (ถ้าจนจริง ๆ จะอนุญาตให้ใช้แรงงานเป็นการทดแทน)

17. การบริจาคเงินเป็นรายเดือน หรือบริจาคอาหาร และเครื่องอุปโภค บริโภคอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง

18. เก็บค่าเล่าเรียนเพิ่ม และการเรียกเก็บภาษี

19. การเรียกเก็บค่าบริการด้านสังคมจากผู้ใช้บริการ และเก็บเงินค่าเช่าทรัพย์สิน

20. หักเงินรายเดือนเพื่อเข้ากองทุนปันผลกลาง
21. เก็บเงินจากร้านค้าภายในหมู่บ้าน ถ้าไม่ได้เงินก็รับชำระค่าใช้จ่ายบางส่วนในรูปแบบของอาหาร ที่พัก หรือแรงงานในพื้นที่ทำการเกษตรของตนแทน
22. องค์กรทางศาสนา เรียไรเงินระหว่างทำพิธีในโบสถ์ วัด สุเหร่า
23. องค์กรทางศาสนา ที่มีโรงเรียนในอุปถัมภ์มากกว่า 1 แห่ง ใช้วิธีนำเงินส่วนเกินของโรงเรียนบางแห่งไปชดเชยให้กับโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีงบประมาณไม่เพียงพอได้
24. ครูและพนักงานอื่น ๆ ในโรงเรียนขององค์กรศาสนามักจะทำงานโดยรับค่าตอบแทนต่ำกว่าอัตราตลาด เป็นการชดเชยแบบแฝง
25. โรงเรียนดำเนินการบริหารสหกรณ์พืชเศรษฐกิจเรียกเก็บจากค่าธรรมเนียมจากผลผลิตที่ขายได้

สรุปได้ว่า แนวทางระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อจัดการศึกษาเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนทั่วโลกทุกภาคส่วนของสังคม นำเงิน ทรัพย์สิน แรงงาน แรงใจ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถานสถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสิ่งก่อสร้าง ในสังคมมาใช้ในการจัดการการศึกษา และใช้ในการลงทุนเพื่อการศึกษา โดยสามารถดำเนินการจัดการศึกษาเองทั้งหมด และร่วมกับภาครัฐจัดการศึกษา เพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ ที่ผู้เรียน และสถานศึกษา ที่จะได้รับจากการลงทุนเพื่อการศึกษา ดังปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 สรุป การปฏิบัติการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา และสังเคราะห์ของหน่วยงาน นักวิชาการในประเทศและต่างประเทศ

หน่วยงาน / นักวิชาการ

การปฏิบัติการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา	กระทรวงศึกษาธิการ	สำนักงานปฏิรูปการศึกษา	พินดา วีระชาติ	เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์	กระทรวงศึกษาธิการ	อัครักษ์ อินทร์พวง	รวม
การเตรียมการ							
1. สำรวจนักศึกษาที่มีความต้องการ ได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษา	/			/	/	/	4
2. การวิเคราะห์ศักยภาพของ นักศึกษาที่สามารถมีส่วนร่วม รับภาระค่าใช้จ่ายในการศึกษาเป็น รายบุคคล			/	/		/	3
การวางแผน							
1. การรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง จากองค์กร สมาคม มูลนิธิ เอกชน สถาบันศาสนา นักศึกษา ศิษย์เก่า ชุมชนและสถาน ประกอบการ	/	/	/	/		/	5
2. การจัดระบบการใช้ทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ คຸ້ມຄ່າ และ ประหยัด							
การดำเนินการ							
1. การจำหน่าย ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ ผลงานของนักศึกษา ให้เป็นรายได้ ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	/			/	/	/	4

ปฏิบัติการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา	หน่วยงาน / นักวิชาการ					รวม
	กระทรวงศึกษาธิการ	สำนักงานปฏิรูปการศึกษา	พินิตา วิชาชาติ	เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์	กระทรวงศึกษาธิการ	
2. การจัดเก็บค่าเช่า อาคาร สถานที่ของ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	/	/				2
3. การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพ ชีวิต (กพช.) ของนักศึกษาเพื่อ ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อ การศึกษา	/			/	/	4
การประเมินผลและรายงานผลการ ดำเนินงาน						
1. กำกับ ติดตาม ตรวจสอบให้ เป็นไปตามระเบียบ	/	/				3
2. รายงานผลการดำเนินงานการระดม ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อ การศึกษา	/	/				3

จากตาราง 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางปฏิบัติการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้นำการปฏิบัติการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาของสถานศึกษาจากหน่วยงาน และนักวิชาการมาสรุป และสังเคราะห์เป็นแนวทางการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ชั้น ดังนี้ 1) การเตรียมการ ได้แก่ สสำรวจนักศึกษาที่มีความต้องการ ได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษา การวิเคราะห์ศักยภาพของนักศึกษาที่สามารถมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายในการศึกษาเป็นรายบุคคล 2) การวางแผน ได้แก่ การรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง จากองค์กร สมาคม มูลนิธิ เอกชน สถาบันศาสนา นักศึกษา ศิษย์เก่า ชุมชน และสถานประกอบการ

การจัดระบบการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า และประหยัด 3) การดำเนินการ ได้แก่ การจำหน่าย ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ ผลงานของนักศึกษา ให้เป็นรายได้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดเก็บค่าเช่า อาคาร สถานที่ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) ของนักศึกษาเพื่อระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา 4) การประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงาน ได้แก่ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบให้เป็นไปตามระเบียบ รายงานผลการดำเนินงานการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

4. แนวทางปฏิบัติการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

สังกัดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การดำเนินการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ผ่านมามีการให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ เป็นการจัดเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา และส่งเสริมให้ประชาชนที่พลาดโอกาสทางการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอย่างกว้างขวาง และต่อเนื่อง เพื่อนำความรู้ไปปรับปรุงคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น หรือเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ได้ปฏิรูปการจัดบริการและการบริหาร การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อยกระดับการศึกษา และสร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตให้กับประชาชนนอกโรงเรียน โดยได้กำหนดประเด็นในการดำเนินงาน กล่าวคือ การพัฒนาคน และสังคมที่มีคุณภาพ การขจัดความยากจนระดับบุคคล การรักษาความมั่นคงของรัฐ และการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน และสังคม เพื่อเป็นกรอบทิศทางการดำเนินงาน ได้กำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงาน กล่าวคือ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เรียนมุ่งแก้ปัญหาสร้างชีวิตใหม่ เปิดโอกาสช่องทางการเรียนรู้สู่ทุกคน ส่งเสริม สนับสนุนให้ภาคีเครือข่ายจัดการศึกษาอย่างทั่วถึงและปรับระบบบริหารมุ่งบริการที่มีคุณภาพ ซึ่งในแต่ละกลยุทธ์ได้มีการกำหนดมาตรการ แนวทางการดำเนินงาน เพื่อเป็นกรอบวิธีการดำเนินงานของหน่วยงาน และสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อให้สามารถดำเนินงานบรรลุผลตามเป้าประสงค์ และวิสัยทัศน์ คือ ประชาชนนอกโรงเรียนเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตที่มีคุณภาพทุกที่ ทุกเวลา มีหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญดังนี้ คือ หลักสูตรการศึกษาเบื้องต้นพื้นฐาน หลักสูตรการศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับประถมศึกษา หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทรัพยากรที่ถือว่าเป็นส่วนสำคัญของการบริหารการศึกษานอกโรงเรียนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ ประชาชนนอกโรงเรียน ดังนั้น จึงมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา แนวทางการดำเนินงาน คือ ยกกระดับการศึกษาให้กับประชากรกำลังแรงงาน และสร้าง

โอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตให้กับประชาชนนอกโรงเรียน และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนมากขึ้น โดยปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจจากผู้จัดมา เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา การดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในสังกัด จำนวน 16 อำเภอ และมีศูนย์การเรียนชุมชน ในสังกัด จำนวน 103 แห่ง ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงข้อมูลจำนวน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ผู้บริหารและศูนย์การเรียนชุมชนในสังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่	อำเภอ	จำนวน		
		ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอ	ผู้บริหารการศึกษา นอกโรงเรียน	ศูนย์การเรียนชุมชน
1.	พระนครศรีอยุธยา	1	1	16
2.	ผักไห่	1	1	16
3.	บางไทร	1	1	12
4.	วังน้อย	1	1	8
5.	บางซ้าย	1	1	7
6.	อุทัย	1	1	7
7.	เสนา	1	1	7
8.	บางปะอิน	1	1	6
9.	นครหลวง	1	1	5
10.	ท่าเรือ	1	1	5
11.	บางบาล	1	1	5
12.	บางปะหัน	1	1	4

13	บ้านแพรง	1	1	2
14	ลาดบัวหลวง	1	1	1
15	มหาราช	1	1	1
16	ภาชี	1	1	1
	รวม	16	16	103

การที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ดำเนินการให้การศึกษาขั้นพื้นฐานสายสามัญ และการศึกษาตามความสนใจอื่นๆ เพื่อเพิ่มรายได้ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตนั้นยังประสบปัญหาในด้านทรัพยากรที่จะสนับสนุน อีกทั้งยังไม่มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง แต่เนื่องจากยังไม่มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน และในการดำเนินงานจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการปฏิบัติการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษาไม่มีปรากฏว่าได้มีการทำวิจัยศึกษา จึงเห็นสมควรมีการศึกษาการพัฒนาแนวทางปฏิบัติ การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มีบทบาท ให้การสนับสนุน ร่วมกันระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ให้มากที่สุดทั้งในรูปของทรัพย์สิน และภูมิปัญญาของท้องถิ่น ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ ประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปเป็นแนวทางในการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษาต่อไป

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยยังไม่พบว่า มีนักวิชาการหรือนักการศึกษาท่านใด ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางปฏิบัติการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเฉพาะบางกรณีที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาในแ่งมุมต่าง ๆ ดังนี้

5.1 งานวิจัยในประเทศ

วินัย อยู่เจริญ (2537 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการใช้ทรัพยากรในชุมชน ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อบริหารงานวิชาการ 4 ประเภท คือ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรทางสังคม มีลักษณะการใช้คือ ขอคำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะการมอบหมายให้นักเรียนไปค้นคว้า ให้นักเรียนไปร่วมกิจกรรมและการศึกษานอกสถานที่สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการใช้ทรัพยากร คือ ระยะทางอยู่ไกล ทรัพยากรมีน้อยและการอนุรักษ์ สำหรับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ คือ ขาดงบประมาณ ขาดความปลอดภัย และขาดข้อมูลแหล่งทรัพยากรในชุมชน

อนุก ยารังษี (2537 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด : การศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัด เพเยา ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรท้องถิ่นที่โรงเรียนประถมศึกษาดีเด่นนำมาใช้ในงานวิชาการ 1. ทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ ครู อาจารย์ จากสถานศึกษาอื่น และผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งนำมาใช้ในลักษณะขอคำปรึกษาและข้อเสนอแนะ เชิญเป็นวิทยากรให้ความรู้ 2. ทรัพยากรวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ โสตทัศนอุปกรณ์ สถานศึกษาอื่นนำมาใช้ในลักษณะของการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา 3. ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ หิน แร่ และสัตว์ประเภทต่าง ๆ นำมาใช้ในลักษณะเป็นสื่อการเรียนการสอน 4. ทรัพยากรสังคม ได้แก่ วันสำคัญ และวัฒนธรรม ประเพณี นำมาใช้ลักษณะให้ความรู้ ครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมโดยตรงและจัดนิทรรศการ

อัจฉรา อาศิริพนันมนตรี (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในการทำงานกับการทำงานเป็นทีมของอาจารย์วิทยาลัยการสาธาณสุขสิรินธร พบว่า การระดมความสามารถ และสติปัญญา ที่แตกต่างกันของบุคคลมาช่วยคิด ร่วมกันทำทำให้เกิดความคิดที่กว้างขวางรอบคอบ

อภิสิทธิ์ รุจนเวท (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาการจัดการองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นเพื่อการศึกษาทางไกล พบว่า แนวทางการระดมทรัพยากรของชุมชน เกิดจากความศรัทธาที่มีต่อพระสงฆ์ในชุมชน

ริสา กาญจนเกตุ (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงาน ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 พบว่าการทอดผ้าป่าหนังสือ และทอดผ้าป่าเพื่อการศึกษาเป็นการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

บรม เวชส์ถ์ (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนาโรงเรียนตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 พบว่า การปฏิรูป

โรงเรียนและ สถานศึกษา มุ่งเน้นให้มีการวางแผนดำเนินงานเพื่อปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียน โดยจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระยะ 5 ปี ให้มีการหารายได้โดยการจัดผ้าป่าการศึกษาและการรับบริจาค

สุนทร เกสรทอง (2544 : 21) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการคำนวณต้นทุนผลผลิตของ ผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง ผลงานวิจัยพบว่า ทรัพยากร คือ ปัจจัยการผลิตที่ใช้ไปในแต่ละกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดผลได้จากการประกอบกิจกรรม ทรัพยากร จะอยู่ในรูปของ ที่ดิน แรงงาน เงินทุน เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น

ศุภร บุญราช (2544 : บทคัดย่อ) การปฏิบัติ และความคาดหวังเกี่ยวกับการระดม ทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในโรงเรียน ประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า ภาพรวมโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสภาพการปฏิบัติเกี่ยวกับการ ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง มีเรื่องที่มีการปฏิบัติอยู่ในสามอันดับแรกคือ การรับทราบนโยบายเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การปฏิบัติจริงของโรงเรียน และ วิธีการที่โรงเรียนใช้ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่วนเรื่องที่มีการปฏิบัติอยู่ในอันดับ สุดท้ายคือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ปัญหาของการระดม ทรัพยากรเพื่อการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมโรงเรียนมีปัญหาอยู่ในระดับ ปานกลาง เรื่องที่มี ปัญหาสามอันดับแรก คือ ปัญหาจากทรัพยากรด้านการเงิน ปัญหาจากทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ปัญหาจากทรัพยากรส่วนบุคคล โดยเรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการเป็นปัญหา อยู่ในอันดับสุดท้าย ส่วนความคาดหวังเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา พบว่า มาตรการในการระดมทรัพยากร ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นด้วยกับมาตรการในการระดมทรัพยากร และ คาดหวังว่าสามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่บังเกิดผลได้ ผลที่จะเกิดขึ้นเมื่อใช้มาตรการในการระดม ทรัพยากรคือบุคคล ชุมชน องค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น งบประมาณด้านการศึกษามีมากขึ้น คุณภาพการศึกษาของประเทศจะดีขึ้น มาตรการอื่น ๆ ที่ ควรจะนำมาใช้ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ได้แก่ ควรมีค่าตอบแทน การยกเว้นหรือ ลดหย่อนเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาล การศึกษาบุตร การกู้เงินจากสถาบันทางการเงินในอัตราดอกเบี้ย ต่ำ การยกย่องเชิดชูต่อสาธารณชน เป็นต้น ได้นำเสนอแนะผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

1. ควรจัดทำแผนแม่บทที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ

2. ควรเร่งรัด กำกับ ติดตามให้หน่วยงานในสังกัดได้นำแผนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ลงสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง

3. ควรมีแผนการประชุมสัมมนา สำหรับผู้บริหารหน่วยงานในสังกัดเกี่ยวกับสภาพปัญหาการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาโดยเฉพาะ

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ

1. ควรมีแผนระดมทรัพยากรที่สอดคล้องกับหน่วยงานต้นสังกัดและแผนที่มีในแต่ละท้องถิ่น

2. มีการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายการระดมทรัพยากรและปฏิบัติในเรื่องนี้อย่างแข็งขัน

3. สร้างความเข้าใจจิตสำนึกให้บุคคลต้นสังกัดว่าแม้ว่าองค์กรจะเปลี่ยนแปลงอย่างไร การปฏิบัติเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรยังต้องปฏิบัติไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยไม่หยุดชะงักเป็นอันขาด

ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดประชุมชี้แจงแนวนโยบายเกี่ยวกับการระดมทรัพยากร ให้คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้รับรู้และเข้าใจแนวนโยบายให้ตรงกัน

2. โรงเรียนต้องดำเนินการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง โดยกำหนดผู้รับผิดชอบ จัดทำแผนดำเนินการ และกำกับติดตามการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

3. ควรมีการประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค รูปแบบ และแนวทางเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา

4. พัฒนาระบบการจัดเก็บ การรวบรวมข้อมูล ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้ทันสมัย ถูกต้องตรงกับความต้องการใช้ของโรงเรียน

5. สร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโอกาสต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนเป็นองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การระดมทรัพยากรของโรงเรียนประสบความสำเร็จ

6. การสร้างจิตสำนึกครู อาจารย์ ในโรงเรียนในเรื่องของความมุ่งมั่น ความจริงจังในการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาที่มีในชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน

7. ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาที่โรงเรียนได้ดำเนินการแล้ว ผลที่เกิดขึ้น สิ่งที่โรงเรียนกำลังจะดำเนินการให้ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ

พรเพ็ญ ยศเรือง และคณะ (2545 : 6) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหาร และครู ผู้สอนต่อการดำเนินงานตามปัจจัยหลักเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษา พบว่า ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน หมายถึง มวลทรัพยากร ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น อาคาร สถานที่ สภาพแวดล้อม สื่อ วัตรกรรม วัสดุ อุปกรณ์ การเงินของโรงเรียน ระบบข้อมูลเครือข่ายการเรียนรู้

อารักษ์ อินทร์พยุง (2546 : 34 - 41) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการมุ่งใจในการระดมทรัพยากร เพื่อจัดการศึกษา ตามการรับรู้ของครูใน โรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา เขตภาคกลาง ผลการศึกษา พบว่า ทรัพยากร หมายถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่สามารถนำมาสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการเงิน ด้านทรัพย์สิน ด้านกำลังคน และด้านการจัดการ และกล่าวว่ามีแนวทางระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การจัดการทรัพยากรทางการศึกษาในระดับโรงเรียน และกลุ่มโรงเรียน

2. ควรส่งเสริมให้มีการระดมค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาผ่านสื่อในระดับชุมชนมากขึ้น

3. จัดให้มีการทำแผนที่ความจำเป็นทางการศึกษา เพื่อประโยชน์ในการจัดระบบการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันในอาณาบริเวณที่ใกล้เคียงกัน

4. มีนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมให้เอกชนลงทุนในการวิจัย และพัฒนามากขึ้น

5. ปรับปรุงและเพิ่มบทบาทของวัด และสถาบันสงฆ์ให้มีส่วนร่วมในการให้การศึกษา

6. พิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนในรูปแบบเงินสมทบให้แก่ชุมชน ท้องถิ่น มีการจัดเก็บรายได้เพื่อใช้จ่ายในการจัดการศึกษา

7. นำส่วนแบ่งจากการขายสลากกินแบ่งรัฐบาลในแต่ละจังหวัดเข้าเป็นกองทุนของจังหวัดเพื่อการศึกษาให้หมด และนำรายได้จากการจัดงานภายในจังหวัดทุกชนิดที่มีรายได้เพื่อเข้าสมทบกองทุน

8. ให้เงินอุดหนุนหรือเงินสมทบแก่โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ตลอดจนเครือข่ายของชุมชนหรือโครงการร่วมของชุมชน และสถาบันต่าง ๆ ที่พัฒนาต้นแบบของสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ เกิดการพัฒนาการศึกษาในความหมายที่กว้าง

9. ส่งเสริมให้หอการค้าจังหวัด และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดมีบทบาทในการระดมทุนเพื่อการศึกษา ร่วมกับเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และสภาตำบล

10. จัดตั้งสมาคมผู้ปกครอง โรงเรียน และครู

11. จัดงานบันเทิงในท้องถิ่น แล้วมีการขอรับบริจาคต่อหน้าสาธารณชน โดยใช้วิธีการ

ลงโทษทางสังคมต่อผู้ไม่มาร่วมงานบริจาค มีการเรียกค่าปรับแก่ผู้ไม่มาร่วมงาน

12. จัดงานประมูลของที่ได้รับบริจาค พร้อมทั้งบริการอาหาร และเครื่องดื่ม

13. ชักจูงให้บริจาคเป็นจำนวนมาก เพื่อสร้างความเชื่อถือ เช่น ตั้งชื่ออาคารตามชื่อผู้บริจาค

14. ใช้การส่งเสริมวัฒนธรรม การแสดงประกอบงานบันเทิง และขอบริจาค

15. ที่ประชุมหมู่บ้าน กำหนดให้บุคคลบริจาคต่ำสุด หรือสูงสุด ตามมติของที่ประชุมหมู่บ้านร่วมกันกำหนด

16. บังคับเรียกเก็บเงินจากทุกครอบครัวเป็นจำนวนเท่า ๆ กัน (ถ้าจนจริง ๆ จะอนุญาตให้ใช้แรงงานเป็นการทดแทน)

17. การบริจาคเงินเป็นรายเดือน หรือบริจาคอาหาร และเครื่องอุปโภค บริโภคอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง

18. เก็บค่าเล่าเรียนเพิ่ม และการเรียกเก็บภาษี

19. การเรียกเก็บค่าบริการด้านสังคมจากผู้ใช้บริการ และเก็บเงินค่าเช่าทรัพย์สิน

20. หักเงินรายเดือนเพื่อเข้ากองทุนปันผลกลาง

21. เก็บเงินจากร้านค้าภายในหมู่บ้าน ถ้าไม่ได้เงินก็รับชำระค่าใช้จ่ายบางส่วนในรูปของอาหาร ที่พัก หรือแรงงานในพื้นที่ทำการเกษตรของตนแทน

22. องค์การทางศาสนา เรียกรายเงินระหว่างทำพิธีในโบสถ์ วัด สุเหร่า

23. องค์การทางศาสนาที่มีโรงเรียนในอุปถัมภ์มากกว่า 1 แห่ง ใช้วิธีนำเงินส่วนเกินของโรงเรียนบางแห่งไปชดเชยให้กับโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีงบประมาณไม่เพียงพอได้

24. ครูและพนักงานอื่น ๆ ในโรงเรียนขององค์กรศาสนามักจะทำงานโดยรับค่าตอบแทน ต่ำกว่าอัตราตลาด เป็นการชดเชยแบบแฝง

25. โรงเรียนดำเนินการบริหารสหกรณ์พืชเศรษฐกิจเรียกเก็บจากค่าธรรมเนียมจากผลผลิตที่ขายได้สร้างมาตรการจูงใจเพื่อกระตุ้นการสนับสนุนของชุมชน ได้แก่ การสร้างความมั่นใจสำหรับการดำเนินงานในระยะยาว หรือคำมั่นสัญญาของรัฐบาลที่จะเข้ามาดำเนินกิจการทั้งหมดแทน ตลอดจนการจัดหาบุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ การใช้เงินอุดหนุนสมทบ และมาตรการจูงใจทางภาษี เป็นต้น

สำเนียง กัณฑ์วงษ์ (2547 : บทคัดย่อ) การนำเสนอรูปแบบการนำทรัพยากรท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 ผลวิจัยพบว่า

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา มีความคิดเห็นว่า รูปแบบในการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 มีความเหมาะสมมากที่สุด

2. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 มีความเป็นไปได้มาก

3. รูปแบบการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ส่วน คือ จุดมุ่งหมาย หลักการ แหล่งทรัพยากรท้องถิ่น กระบวนการและวิธีการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เอสเตอบาน (Esteban. 2005 : Abstract) ศึกษาการลดหย่อนภาษีให้แก่ผู้ช่วยเหลือทางการศึกษามีผลต่อการสนับสนุนโรงเรียนหรือไม่ พบว่าการได้รับการลดหย่อนภาษีเป็นแรงจูงใจให้ร้านค้า บริษัท และธุรกิจภาคอุตสาหกรรมให้การสนับสนุนการเงินแก่โรงเรียน

ชอด (Chod. 2005 : Abstract) ศึกษาแนวทางแก้อุปสรรคในการดำเนินการลงทุนด้านทรัพยากร พบว่า การใช้ข้อมูลเป็นหลักสำคัญในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการลงทุนด้านทรัพยากรเป็นแนวทางแก้ปัญหาคำ

เอลิเยน (Elias. 2005 : Abstract) ศึกษาความสามารถพื้นฐานของครอบครัวและรายได้ค่าตอบแทนมีผลในการส่งเสริมทางการศึกษามากน้อยเพียงใด พบว่ารายได้ค่าตอบแทนของครอบครัวเป็นหลักสำคัญในการส่งเสริมการศึกษา

เฟเดอริก (Fredrick. 2005 : Abstract) ศึกษาการจัดระบบทรัพยากรบุคคลภายใน บริษัท เบเยอร์ โพลีเมอร์ แอนด์ เคมีคอล จำกัด พบว่าทรัพยากรบุคคลมีความสำคัญต่อการ

ดำเนินการธุรกิจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะบุคลากรต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ จึงจะทำให้ธุรกิจของบริษัทประสบความสำเร็จแต่ในกำหนดคุณสมบัติในการสรรหาให้ได้บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาทำงานเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก

ซาง (Tsang. 2001 : Abstract) ศึกษาการจัดสรรเงินงบประมาณด้านการศึกษานในประเทศจีน โดยมุ่งเน้นศึกษาการระดมทรัพยากร ความเสมอภาคและประสิทธิภาพทางการศึกษา พบว่า รัฐบาลได้ให้ความสำคัญทางการศึกษาเป็นอย่างมาก จัดสรรเงินงบประมาณเพื่อการศึกษาหลายโครงการ การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รัฐบาลเป็นผู้จัดสรรเงินงบประมาณเพื่อการลงทุนทางการศึกษา ด้านความเสมอภาคทางการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องขจัดปัญหาทางการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มคนยากจน

อดิลีน และทิม (Adeline and Tim. 2004 : Abstract) ศึกษาการประเมินค่าด้านการระดมชุมชนโครงการ SAGE เพื่อพัฒนาการศึกษาของเด็กผู้หญิงที่ได้รับทุนการศึกษา พบว่า การจัดให้มีทุนทางการศึกษาของโครงการทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางที่ดีขึ้น ทำให้เด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายมาโรงเรียนมากขึ้นและชุมชนเห็นความสำคัญของการศึกษามากขึ้น

มิซูกะ (MiZuko. 2004 : Abstract) ศึกษาการระดมและรวบรวมความสนุกสนาน ความบันเทิงลงในผลิตภัณฑ์ซอฟต์แวร์สำหรับเด็ก พบว่า ความสนุกสนาน ความบันเทิงเป็นโครงสร้างสำคัญต่อการศึกษาทำให้เด็กมีความเข้าใจเนื้อหา และถือได้ว่าเป็นทรัพยากรทางการศึกษาที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง

แคทเธอรีน และแองเจลา (Katherine and Angela. 2006 : Abstract) ศึกษาอุปสรรคของนักศึกษาในการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นไปในวิทยาลัย พบว่า การตัดเงินงบประมาณและทุนการศึกษาของรัฐบาลมีผลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไป

เอ็ดเวิร์ด และเฮเลน (Edward and Helen. 2004 : Abstract) ศึกษาการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นที่ค่าธรรมเนียมด้านการศึกษาและผลกระทบด้านการให้ทุนการศึกษา พบว่า การจัดเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาไม่มีผลกระทบต่อครอบครัวชั้นกลาง แต่กระทบต่อเด็กด้อยโอกาสทำให้คุณภาพการศึกษาไม่พัฒนาเท่าที่ควร

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การศึกษาการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ค้นพบ สภาพ และปัญหาจากการระดมทรัพยากรทางการศึกษา ที่มีสภาพคล้ายคลึงกัน คือ ทรัพยากรทางการศึกษาคือ ที่ดิน อาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อม สื่อ- อุปกรณ์ นวัตกรรม แรงงาน เงินทุน เทคโนโลยี เครือข่าย และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สภาพการดำเนินการในการระดมทรัพยากร คือ การไม่รับทราบหรือไม่เข้าใจนโยบาย ไม่มีการกำหนดกลยุทธ์ใน

การดำเนินการ การไม่มีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และไม่เต็มที่ในการปฏิบัติจริง ความศรัทธาต่อพระสงฆ์เป็นสิ่งที่สามารถช่วยระดมทรัพยากรได้ เช่น การทอดผ้าป่าการศึกษา การมีส่วนร่วมระดมทรัพยากรและการลงทุนจากทุก ๆ ทาง โดยผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับ บุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน สถาบันทางสังคม สถาบันทางศาสนา สถานประกอบการ องค์กรท้องถิ่น และหน่วยงานของรัฐ สิ่งที่จะส่งผลต่อการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาได้แก่ สิ่งที่เป็นตัวเงิน คือ เงิน งบประมาณ และเงินนอกงบประมาณ ตลอดจนสิ่งที่ไม่ใช่ตัวเงินเป็นทุนประเภท สุขภาพ สติปัญญา ทรัพย์สิน วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม และความเชื่อทางศาสนา เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้พัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ เพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางปฏิบัติการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งจากการศึกษางานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการนำแนวคิด สภาพปัญหาเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อศึกษามาใช้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน นั้นมีหลายแนวทาง แต่ยังไม่พบว่าม้งานวิจัยที่นำเสนอการพัฒนาแนวทางปฏิบัติการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อศึกษามาใช้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

6. สรุปแนวคิด หลักการ ที่นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการสังเคราะห์ข้อมูลแนวทางปฏิบัติการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาแนวทางปฏิบัติการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 45-46) ; สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544 : 114-116) ; พนิจดา วีระชาติ (2542 : 41-42) ; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 : 137 - 158) ; กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 16) ; และอารักษ์ อินทร์พยุง (2546 : 34 - 41) สรุปได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมการ หมายถึง สสำรวจนักเรียนที่มีความต้องการได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษา การวิเคราะห์ศักยภาพของนักศึกษาที่สามารถมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายในการศึกษาเป็นรายบุคคล
2. การวางแผน หมายถึง การรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง จากองค์กร สมาคม มูลนิธิ เอกชน สถาบันศาสนา นักศึกษา ศิษย์เก่า ชุมชน และสถานประกอบการ การจัดระบบการใช้ทรัพย์สินอย่างมีประสิทธิภาพคุ้มค่าและประหยัด

3. การดำเนินการ หมายถึง การจำหน่าย ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ ผลงานของนักศึกษาให้เป็นรายได้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดเก็บค่าเช่า อาคาร สถานที่ ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต (กพช.) ของนักศึกษาเพื่อระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

4. การประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงาน หมายถึง กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ให้เป็นไปตามระเบียบ รายงานผลการดำเนินงานการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา